

1945-1997: A szocioliberális állam kiépítése és válsága.

A romokban heverő Európa közepén sértetlenül maradt Svájc a második világháború végét, a külső fenyegetettségétől megszabadulva, megkönnyebbülten éli meg ugyan, de mégsem győztesként. A Szövetségesek kezdettől fogva kevés megértést tanúsítanak a tengely hatalmaktól szorongatott Svájc alkalmazkodó, túlélési stratégiája iránt. Végig rossz szemmel nézik a zavartalan svájci gazdasági kapcsolatokat Németországgal, függetlenül attól, hogy azok hatása elenyésző a német hadi potenciál arányait tekintve. Az 1944 június 29-i megegyezés szerint az összes kivételnek csupán 20%-a lehet hadianyag, majd 1944 október 1-től tilos minden hadianyag szállítás és 1945 február 28-tól hivatalosan is megszűnnek a kereskedelmi kapcsolatok Németország és Svájc között. Nem hivatalos üzletek azonban még tovább köthetők, így a gyanús eredetű német arany vásárlása még ekkor sem marad abba.

1945 május 8-án, a német kapituláció utolsó napján a Bundesrat megszünteti a berni német követséget, és kiutasítja a követet, ugyanakkor rádió útján visszahívja, az Eidgenossenschaft kissé túlzottan németbarát, berlini követét. A német bankbetéteket a győztes szövetségesek nyomására lefoglalják. A kapcsolatok végleges rendezésére Svájc és a nyugati szövetségesek között egy évvel később kerül sor a Egyesült Államokban. A washingtoni egyezményben Svájc vállalja, hogy 250 millió dollárt fizet aranyban a szövetségeseknek. Azok pedig ennek fejében felszabadítják az Egyesült Államokban addig zárolt svájci követeléseket és megszüntetik a svájci cégek fekete listáját. Az akkor véglegesnek gondolt rendezés azonban éppen napjainkban derült ki, hogy minden, csak nem végleges. A nemzetközi zsidó szervezetek jól-rosszul megalapozott követelései kényszerítik Svájcot, hogy több mint ötven év után újra szembe nézzen saját második világháborús múltjával.

1944 végén a Bundesrat kísérletet tesz a Szovjetunióval való 1919 óta megszakadt diplomáciai kapcsolatok rendezésére, de szovjet részről csúfos elutasítás éri. Nem is csoda, hiszen másfél évvel korábban Pilet-Golaz még azt ajánlotta az amerikai követnek, hogy hagyni kell a németeket, hogy jobban betölthessék bolszevistaellenes szerepüket. Persze, ez az akkor fura javaslat, Sztálin rémtettei és a rettenetes hidegháborús évtizedek ismeretében, ma már másként is értékelhető. A szovjet visszautasítás után Pilet-Golaz lemond. Csak utódjának, Max Petitpierrenek sikerül 1946-ban végre helyreállítani a diplomáciai kapcsolatokat a Szovjetunióval.

A katonák elbocsátásával a háborús szolgálatból 1945 augusztusában Guisan tábornok megbízatása is megszűnik. Ebből az alkalomból a Bundesrat fogadást rendez és megajándékozza a 71 éves tábornokot egy megajándékozza egy antik

ingaórával. Guisan egy évvel később összefoglaló jelentést tesz a parlamentnek az 1939/45-ös aktív szolgálatról, amelyet a Bundesrat nem felejt el ellennyilatkozatban helyesbíteni, a saját szemszögéből ábrázolva az eseményeket. A nyugalomba vonult tábornok társadalmi tisztségeket vállal és másfél évtizedig még előadásokat tart, külföldi utazásokat tesz. 1953-ban szűkebb hazája rádiójának, a lausanneinak adott tizenkét részes interjú sorozatban (Entretiens...) emlékezik vissza életére. A „Beszélgetések...”-ből a hallgatók megismerhették egy kemény katona gondolkodásmódját, stratégiai elképzeléseit a háború különböző szakaszaiban, de fény derül közte és a kormány közötti komoly ellentétekre is. Guisan tábornok rendkívül fontosnak tartotta a hadsereg jó szellemét, elszántságát, de féltette azt a politikai vezetés bizonytalanságától, a civil környezet befolyásától. Már ekkor felmerül a nyilvánosságban kétségek, vélemények és ellenvélemények Svájc második világháborús szerepéről. A tábornok 1946-os nagy jelentése kiegészítésének szánja az interjú sorozatot.

1946 őszen egy másik nagy katona, Winston Churchill, ugyan már leváltott miniszterelnökként, nem hivatalosan, magánszemélyek meghívására és költségére Svájcba látogat. Ahol megfordul, Genfben, Bernben, Zürichben a lakosság v-betűt formált ujjakkal lelkesen ünnepli a második világháború hőseit. Genfben Churchill meglátogatja a Nemzetközi Vöröskereszt központját, Bernben Karl Kobelt, szövetségi elnök és Max Petitpierre, külügyminiszter, Guisan tábornok és más előkelőségek jelenlétében fogadáson üdvözlök, de nem kívánják, hogy szóljon is a berniekhez. Tartanak attól, hogy Churchill esetleges támadása svájci területről a Szczecintől Adriáig húzódó kommunista vasfüggöny ellen veszélyeztetné az éppen keservesen létrejött diplomáciai kapcsolatokat az Eidgenossenschaft és a Szovjetunió között. Zürichben viszont, ha nem is kap díszdoktori címet, beszédet intézhet az egyetemi ifjúsághoz. Churchill itt, a még romokban heverő Európa épen maradt közepén, Németország és Franciaország egymásra találását hirdeti és szinte látomásként az Európai Egyesült Államok képét rajzolja fel hallgatói előtt. „Emeljétek fel Európát!” - követeli beszéde végén. A zürichi egyetem aulájának a falán ma márvány tábla emlékeztet Churchill történelmi felhívására.

Churchill saját hazáját, Nagy Britanniát, érdekes módon, azonban nem sorolja a jövő egyesült európai államai közé. Valóban, az egykori nagyhatalom és szigetország Nagy Britanniának nem volt és ma sem könnyű az európai beilleszkedés. A föderációs berendezkedésű Svájc beilleszkedése, a kontinens közepén, is akadozik. A svájciak magatartását a nemzetközi szervezetek irányában egyfajta kettősség jellemez, vagyis hasznot húzni, de minden elkötelezettség nélkül, ha lehet. Pedig Svájc részvétele 1947-ben a párizsi Európai Újjáépítési Konferencián (Marshall Terv) más magatartást jelez. A második világháború utolsó napjaiban ötven ország által alapított ENSZ-et a svájciak, semlegességükre hivatkozva, kezdettől fogva elutasítják, de ugyanakkor mindent megtesznek, hogy

a világszervezet európai központja azért Genfben maradjon. Az ENSZ égisze alatt működő néhány „nem politikai szervezet” (UNESCO, UNICEF, ILO, FAO, stb.) munkájában később viszont részt vesznek. 1948 óta alapító tagjai az Európai Gazdasági Együtműködési Szervezetnek (OEEC), illetve utódjának a Gazdasági Együtműködési és Fejlesztési Szervezetnek (OECD). Nem lépnek be viszont 1957-ben a már politikai színezetű Európai Gazdasági Közösségbe (EWG), helyette inkább létrehozni az Európai Szabadkereskedelmi Társulást (EFTA) segítik létrehozni. Majdnem másfél évtizedes kivárás után 1963-ban belépnek az Európa Tanácsba sőt némi habozás után a Partnerség a Békéért, NATO szervezet tagjai lesznek. 1966 óta nagyon aktívan tevékenykednek az Általános Vámtarifa és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) fokozatos bevezetésében. A kormány és a politikai pártok többsége, a parlament mindkét háza 1986-ban már támogatná az ENSZ-be való belépést is. Tell Vilmos „aggódó polgárai” azonban következetesek, a népszavazáson elsöprő többséggel ellene voksolnak. Heves viták után és nagy szavazói részvétel mellett 1994-ben pedig, ugyan már szorosabb eredménnyel, de elutasítják az Európai Gazdasági Térséghez (EWR) való társulást is.

A svájci külpolitika, a háború alatti félrelépések vélt jóvátétele után, évtizedekig meglehetősen nyugodt vizeken evez. Svájci külügyminiszterek ritkán utaznak külföldre, külföldi külügyminiszterek ritkán járnak Svájcba, legalább is svájci ügyekben. Évente hivatalosan csak egy államfőt fogadnak. A nagy felfordulások, függetlenségi harcok Ázsiában, Afrikában, puccsok Dél-Amerikában Svájcot kevésbé zavarják. Svájc többnyire mindenütt elismerik a tényleges hatalmat. Mao Kínájával az elsők között létesít 1950-ben diplomáciai kapcsolatot. Svájc a semlegesség látszatát megőrizve, általában feltűnés nélkül, magától értetődően besorolódik a nyugati kapitalista országok közé.

Svájc külpolitikája a háború után nagy mértékben külkereskedelmi politika, beleértve a sok oldalról támadott banktitok megvédését vagy éppen feladását is. A diplomáciai képviselők főfeladata a svájci gazdasági érdekek képviselése. A kereskedelmi kapcsolatok kiépítésében, a politikai szempontok figyelembevétele nélkül, sokáig meglehetősen önállóan döntenek például hadianyagok szállításában, illetőleg abban, hogy mi tekintendő hadianyagnak és mi nem. Miután nem ENSZ-tagok, egyszerűen túteszik magukat annak idején Rhodesia vagy a dél-afrikai apartheid-rezsim bojkottján is. Újabban azonban igazodnak a nemzetközi határozatokhoz.

A gazdasági irányítottságú külpolitika időnként kiegészül valamilyen humanitárius feladattal, a Nemzetközi Vöröskereszt vagy más segély szervezet munkájának támogatásával, menekültek befogadásával, elemi csapásoknál a rendkívül jól képzett és felszerelt svájci katasztrófa különítmény bevetésével. Viszont háborús cselekményeknél Svájc nem nyújt katonai rendfenntartó vagy békét biztosító

segítséget. Népszavazáson 1994-ben egyértelműen elvetik svájci kék sisakos egységek felállítását.

A svájci külpolitika háború után újra megfogalmazott semlegességi és szolidaritási elvéből következik nemzetközi konfliktusos helyzetekben az úgynevezett jó szolgálat, az államok közti közvetítés, a diplomáciai képviselő felajánlása, esetenként a tárgyalóhely biztosítása a nyugodt Svájcban. 1954-ben az Indokina konferencia, 1955-ben a Bulgaryin, Hruscsov, Eisenhower csúcstalálkozó, 1961-62-ben a Franciaországgal tárgyaló algériai felszabadítási mozgalom (FLN) delegációjának Genfben a svájciak szállásadói. 1971 óta a Genfben székelő Világgazdasági Fórum (World Trade Forum) alapítvány Davosban évenként egyszer januárban nemzetközi tanácskozást (Davoser Symposium) rendez, amely minden alkalommal több mint ezer gazdasági vezető és politikus, köztük több tucat államelnök, miniszterelnök és miniszter nagyjelentőségű találkozója. Egy hétig ilyenkor Svájc a nemzetközi nagy politika színpada.

A háború végével megszűnik a szövetségi kormány teljhatalma. A szükség állapot lehetővé tette az intézkedések meghozásában a parlament kikapcsolását, amelynek gyakorlatilag csak utólagos jóváhagyási joga volt, a kantonok pedig a rendeletek pusztá végrehajtói lettek. A kormány mindenestre a rendeletek kibocsátása előtt azonban fokozottan figyelembe vette a gazdasági társulások, különösen a Svájci Kereskedelmi és Gyáripari Egylet és a Svájci Paraszt Szövetség véleményét. Ez a meghallgatási eljárás (Vernehmlassungsverfahren), a vélt érintettek bekapcsolása a törvények előkészítésébe az esetleges referendumok feleslegessé tételének, és ezzel a közvetlen demokrácia visszaszorításának eszköze lesz. 1947-ben a meghallgatási eljárást népszavazással elfogadott törvény is szentesíti. 1959-ben a két szabadelvű, a két keresztény néppárti és az egy paraszt, polgár párti miniszter mellett két szociáldemokrata is helyet kap. 1970-ig így, előre megegyezésem alapon, egy egész sor fontos törvény mint a munkaszerződések általánosan kötelezővé tétele, az új vámtarifa bevezetése, az autópálya-építés és az azzal kapcsolatos kisajátítások szabályozása vagy az öregségi biztosítás revíziója érvénybe lép, anélkül, hogy nyilvánosan érdemlegesen megvitatták vagy referendum követelésével megakadályozni próbálták volna. A közvetlen, de a képviselői demokrácia is szövetségi szinten egyre inkább megegyezésem demokráciává (Konkordanzdemokratie) válik. A politika ezzel elsekélyesedik, a pártok jelentősége csökken és az állampolgárok részvétele a szavazásokon vagy a választásokon, a növekvő jóléttel a háttérben, az 50% alá süllyed.

A magyar 1956-os felkelés azért megmozgatja Svájcot. A lakosság körében őszinte a lelkesedés a magyarok iránt. Egyszerű emberek, családok néha erejükön felül készek a menekülteknek segíteni. A közismert svájci zárkózottságból az osztrák,

jugoszláv táborkból érkező magyarok semmit nem éreznek. Svájc számukra hónapokig valóban Pestalozzi, Henri Dunant országa. Természetesen tizenegy évvel a háború után a svájci gazdaság már teljesen belelendült a csúcskonjunktúrába. Kell a munkaerő. Azonkívül szinte minden magyar két lábon járó élő bizonyíték az országon belüli kommunisták ellen. Így a magyar forradalom, a külföldi esemény svájci belpolitikai eseménnyé lesz, amiből a svájci közélet hagyományosan nacionalista vagy militarista, de a minden totális diktatúrát elutasító körei is közös politikai tőkét kovácsolhatnak maguknak. Egyes sajtó beszámolók és kommentárok pogrom hangulatot fűtenek, az érthető általános felháborodás, a tüntetések a magyar felkelést eltipró szovjet páncélosok ellen helyenként túlkapásokhoz vezetnek. A, Genfen kívül egyébként, nem nagyon számot tevő svájci kommunista pártnak (Partei der Arbeit) máig nem sikerült kiszabadulnia akkori elszigeteltségéből. Ezzel szemben később a nagyon aktív egyetemi diákság segély mozgalmából, mint a zürichi Diák Közvetlen Segély Svájc-Magyarország (Studentische Direkthilfe Schweiz-Ungarn) vagy a berni Akció Sohasem Felejtani (Aktion Niemals Vergessen), a svájci politikai élet nem egy meghatározó személyisége kerül ki.

A felszított kommunistaellenes hangulat azonban már nem elegendő ahhoz, hogy, a katonai szolgálatban inkább örömet lelő német svájciakkal szemben, szabad utat engedjen a hadsereg atomfegyverekkel való ellátására. Az 1962-es népszavazáson ezt a józan 65%-os többség elutasítja. Így 1963-ban aztán nincs akadálya annak, hogy a Svájc is csatlakozzék az atomkísérleteket és 1969-ben pedig az atomfegyvereket tiltó nemzetközi egyezményekhez.

A Svájcban letelepedett mintegy 15,000 56-os magyar az egyre jobban felgyorsuló gazdasági fejlődés munkaerő igénye számára nem jelentett számottevő könnyítést. A körülbelül ugyanannyi, de talán már kevesebb lelkesedéssel fogadott 1968-as csehszlovákiai menekült sem. Az ötvenes, hatvanas években az Olaszországból, Görögországból, Spanyolországból, Portugáliából, Jugoszláviából érkező vendégmunkások százazreit alkalmazták időszakos vagy egy éves szerződéssel elsősorban a mezőgazdaságban, az építőiparban, a vendéglátóiparban vagy egészségügyi területen. Ezzel a svájci társadalomban megindul egy átrétegeződési folyamat: A jövedelmezőbb és kényelmesebb vezető és irodai állásokat a svájciak töltik be, a nehezebb, piszkosabb és rosszabbul fizetett munkahelyeken, már csak a gyengébb nyelvtudás miatt is, a külföldiek dolgoznak. Mégis sokan, különösen német Svájcban, de francia Svájcban is, féltik a hagyományos svájci életformát, a svájci nemzeti értékeket és azonosságot az idegen befolyástól, a túlzott elidegenedéstől (Überfremdung).

A hatvanas évek végétől a hetvenes években a svájci társadalom állóvize egyébként is felkavarodik. A 68-as szociális, újbaldali mozgalmak hulláma

Amerikából, Németországból, Franciaországból Svájcba is átcsap. Az új problémák, a környezeti szennyeződés, a kábítószer fogyasztás, az önrendelkezés, az energia válság mellett a megoldatlan régi problémák, a nők helyzete, politikai jogállása, az oktatásügy reformja, a gazdasági bűnözés, a pénzmosás, vagy az országos jelentőségűvé nőtt viszály a Bern kantonbeli Jura kerületek és a merev berni adminisztráció közötti viszály, megint felszínre kerülnek. Új pártok, jobb- és baloldali csoportosulások alakulnak. Egymást érik a tüntetések, nagygyűlések, vitaestek, önkényes házfoglalások és a kemény rendőrségi bevetések sem maradnak el. Jellemző azonban a svájci demokrácia állóképességére, hogy mindezek a problémák, ha nem is vagy csak félig oldódnak meg, végül mindig népszavazásokban, községi, kantonális vagy éppen szövetségi szinten, vezetődnek le.

A népszavazások egyébként ettől az időtől kezdve érdemlik meg egyáltalán a népszavazás nevet. 1971-ig ugyanis a nőknek szövetségi ügyekben nem volt szavazati joguk. Svájcban szavazásoknál állampolgárok alatt csak férfiak (Bürger) voltak értendőek és nők (Bürgerin) nem. Korábban a nőknek, a három K-betűvel kezdődő német szóval kifejezve, a konyhában (Küche), a gyerekeknél (Kinder) és a templomban (Kirche) volt a helye. Számos kantonális és községi szavazás után a 950,000 szavazó férfi állampolgár 57%-a végre, nem nagyon nagyvonalúan ugyan, de elismeri a társadalom másik felét is legalább formálisan egyenlőnek.

Jellemző, hogy a nők aztán az idegenellenes iniciatívák szavazásánál, a bizonytalanabbá vált gazdasági helyzet ellenére, lágyabb szívűek az idegenekkel szemben. 1970-ben az első iniciatívát a túlzott elidegenedés ellen, amelyet még egy Zürich melletti gyáros családból származó katolikus konzervatív, történész, író és kiadó James Schwarzenbach neve fémjelez, a csak férfi szavazásra jogosultaknak a 46%-a és a 22 kanton közül 7 fogadja el. A későbbi iniciatívák, 1974-ben, 1977-ben és 1985-ben a férfi és nő állampolgároknak már csak az egyharmadánál és egyetlen kantonnál sem nyernek 50%-on felüli támogatást. Végül az idegenellenes iniciatívák sikertelensége egyes megértőbb svájci köröket, egyházi személyiségeket a külföldi lakosság beilleszkedését segítő két elleni iniciativa indítására is bátorít. A szavazó polgárok szűkkeblűségére vall, hogy mind a kettőt, a bepolgárosodást megkönnyítő iniciatívát 1977-ben, az „Együtt”-iniciatívát („Mitenand”-Initiative) 1981-ben nagy szótöbbséggel elvetik.

A nők szavazati jogának a megadása nem jelentett nagyobb eltolódást a meglévő pártok parlamenti összetételében. A későbbi választásoknál nem nőtt vagy csökkent mérvadóan az egyes pártok súlya. Viszont nőtt a nők szerepe a politikában, a törvényhozásban, a társadalomban. A feminizmus, a női egyenlőségi törekvések, a sajátosan női érdekek reális politikai tényezőkké, pártok

programjának részéivé váltak, amelyeket az új házassági törvénynél vagy az öregségi biztosítás revíziójánál már nem lehetett nem figyelembe venni.

Népszavazással oldódik meg, legalább is egyelőre, 1978-ban a már a 19. század vége óta vajúdjó, de a háború után akuttá lett Jura-kérdés (Jura-Frage) is. A berni kantonális kormányzat merev magatartása 1947-ben, egy alapjában véve bagatell nyelvi vitában, felháborodást és éles tiltakozást vált ki a kantonhoz tartozó francia nyelvű és magát elhanyagoltnak érző észak-jurai kerületekben. A konfliktus nyomán alakul meg a Jurai Gyűlés (Rassemblement Jurassien), amely a csupán a Bécsi Kongresszus után Svájcra csapott, katolikus, ügynevezett berni Jura leválasztását követeli a többségében protestáns Bern kantontól. A viszály egyre jobban elmérgesedik. A juraiak, élükön az ötletes és rendkívül dinamikus Roland Béguelinnel, hajthatatlanok, a berniek változatlanul merevek. Végül a szövetségi kormány kénytelen foglalkozni az üggyel. Több helyi szavazás után szövetségi népszavazás hagyja jóvá Észak Jura kiválását Bern kantonból és felvételét Jura néven, 23. önálló kantonként a svájci Államszövetségbe.

A kevert lakosságú és gazdaságilag fejlettebb Dél-Jura továbbra is Bern kanton része marad. Az új szabad Jura kanton (Jura libre) azonban nem adja fel a reményt, hogy Dél-Jura, Moutier kerülete is kivívja majd egyszer a szabadságát.

A nyolcvanas évek a fiatalok lázadásával kezdődnek. Svájc nagyobb városaiban hónapokon keresztül rendszeressé válnak a kirakatbetörésekkel járó tüntetések az üzletek, a vásárlók és az elitér kultúrpolitika ellen. Zürichben az operaház szubvencionálása ellen vonulnak fel a tüntetők és zavarják a gála előadásra igyekvőket, ami súlyos összetűzésekhez vezet a rendőrséggel. A 68-as fiatal elégedetlenek közben, a rosszabbodó gazdasági helyzet, a ritkább lehetőségek és a nyílt vagy burkolt repressziók hatására, már beépültek, esetleg ellenzékiként, a rendszerbe. Az egyszerű túlélés, a visszahúzódás magánszféra örömeibe, a keleti filozófiákhoz vagy épp a kábítószerek élvezetéhez jellemzik ezeket az éveket. Természetesen nem maradnak el a politikai élet kisebb-nagyobb eseményei, a politikai remények és csalódások vagy botrányok sem.

1981-ben a szavazásra jogosultak 34%-os részvétele mellett a kormány indítványára elfogadják az alkotmány új cikkelyét a férfiak és nők egyenjogúságáról. Két évvel később a polgári többségű parlament mégsem választja meg a szociáldemokrata női Bundesrat jelöltet. Svájc történetében az első nő miniszter 1984-ben a szabadelvű párti Elisabeth Koppot lesz, akinek azonban 1989-ben már le kell mondania, mert mint az igazságügyi tárca vezetője fedezni próbálta pénzmosás gyanújába keveredett férjét. A következő miniszteri szék üresedésénél 1993-ban két szociáldemokrata nő jelölt közül, ismét nem

minden előzetes turbulencia nélkül, a mérsékeltebb Ruth Dreifuszt választja meg a parlament második női Bundesratnak a belügyi tárca élére.

1985-ben Svájc néhány napra megint egyszer világpolitikai esemény színhelye. Ronald Reagan és Mihail Gorbacsov genfi találkozója a kelet nyugati, kommunista-kapitalista hidegháborús konfrontáció fokozatos leépítésének és az 1989-es változásoknak is kiindulópontja. A 90-es évekre a teljesen átszerveződő nemzetközi helyzetben megrendülnek a svájci külpolitika, de bizonyos fokig az állami létjogosultság régi sarkkövei. A félévszázados francia, német, angol együttműködés értelmetlenné teszi a semlegességet, az európai kommunizmus összeomlása pedig kommunista ellenességet. Egyelőre a hadsereg felszámolására, a fegyverkezés korlátozására tett indítványokat népszavazásokon elvetik. A gazdasági stagnálás, a Szövetség, de a kantonok és a nagyobb városok egy részének fokozatos eladósodása, az öregségi biztosítás, a betegbiztosítás, az új munkanélküliség növekvő terhei, többek között, a hadsereg politika újragondolását is kézenfekvővé teszi. Egyáltalán, a külön eset Svájc, úgy tűnik, egyre kevésbé tartható majd fenn, bár a jobboldali populista propaganda változatlanul tovább küzd a külön svájci identitás mítosz megőrzéséért és nem is sikertelenül. Az 1992-es népszavazáson, nagyon magas, közel 80%-os részvétel mellett, elutasítják a belépést az Európai Gazdasági Térbe. Érdekes azonban, hogy a francia kantonok a német kantonokkal szemben mind igennel szavaztak és azóta mintha a német kantonokban is megváltozott volna az emberek véleménye az EU irányában. Mindenesetre, Svájcnak elkerülhetetlenül újra meg kell határoznia magát Európában, most már a többi egymásra talált, jól-rosszul együttműködő európai nemzetek között. Ha tényleg igaz, hogy Európában most egy nagy Svájc épül, akkor Svájcnak csak azt kellene tennie, amit történelme során huszonhárom kantonja tett. Ez azonban a múltból már egyenesen vezet a jelen államigazgatási, társadalmi és kulturális kérdéseihez és Svájc részvételének kezdetét jelentené egy újabb, sokkal nagyobb és remélhetőleg békésebb történelmi összerakójátékban.

A sajátosan svájci történelmi összerakójáték nevezetesen 1815-ben befejeződött. Attól kezdve csupán arra kellett vigyázni, hogy, szét ne essen, amit több mint ötszáz év alatt összerakosgattak. A svájciak elégedettek lehetnek az eredménnyel. Igaz, Valtellinával, Bormioval, Felső-Szavójával és Mülhausennel (Mulhouse) kerekesebb lenne az ország. Kiegyenlítettebb lenne az arány a német, a francia és az olasz svájciak között. De ezen már nem nagyon sajnálkoznak. Legfeljebb a napon szárított marhahús, a graubündeni „Bündner Fleisch” csipegetése közben emlegetik Veltlint, mert ahhoz csak a száraz vörösbor, a „Veltliner” illik és azt Napóleon óta Olaszországból, Valtellinából kell importálni.

Viszont a határok Chiassonál, Genfnél, Baselnál már régóta légiesítettek. Genf „házi hegyére” a Salèvere úgy lehet kirándulni, hogy senki sem kéri a papírokat.

Baselnál reggelente ezrek sietnek Franciaországból, Németországból a svájci munkahelyekre. Ha valaki repülőgéppel érkezik, ez már a határok szó szerinti légiesítése, Franciaországban, Mulhouseban száll le a „baseli” repülőtérre. Mindez valóban mindennapos és senki sem csodálkozik rajta.

Puskás Gyula István: Svájc rövid történelme